

Poštnina plačana v gotovini

KRES

LIST SLOVENSKIH FANTOV

IV
1933
5

KRES

FANTOVSKI LIST

Izdaja in tiska Misijonska tiskarna Groblje-Domžale. Za tiskarno in uredništvo odgovarja Josip Godina, Groblje. Urejuje Dr. France Capuder, Ljubljana, Slomškova 7. II. — Uprava v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7 a/I. — Letna naročnina: za posamezne naročnike Din 20 za skupne naročnike po odsekih Din 18. Račun poštne hranilnice: Ljubljana 15.521.

Telefon: Ljubljana 28-58.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Dr. France Capuder, Ljubljana, Slomškova ul. 7-II.

KNJIGE IN REVIJE

Obisk v karcerrju, Ivan Trinko - Zamejski (ob sedemdesetletnici). Omenjeni deli je izdala »Mentorjeva knjižnica« v Ljubljani. »Obisk v karcerrju« je napisal Ernest Eckstein. Kratka novela je polna dobrodušnega in zdravega smeha iz dijaškega življenja, kakršnega tako manjka našemu času. Dialektični jezik gospoda ravnatelja humor še poveča. **Ivan Trinko Zamejski** je pesnik Beneške Slovenije, njen najizrazitejši in skoro edini kulturni delavec. Dr. Joža Lovrenčič je napisal kratek življenjepis in priobčil nekaj Trinkovih najlepših pesmi ob njegovi sedemdesetletnici. Čuditi se moremo obsežnosti in vsestranosti Trinkovega dela, njegovi volji in neupogljivosti.

Knjiga se naroča pri upravi »Mentorja« v Ljubljani.

Vombergar: »Voda«, komedija v treh dejanjih; izdala Misijonska tiskarna Groblje-Domžale. Igra je pisana v pestrem ljudskem jeziku, podaja življenje naše vasi z njenimi dobrimi in slabimi lastnostmi. V par mesecih si je že osvojila vse naše odre, kar lepo izpričuje o njeni dovršenosti. Priporočamo jo posebno podeželskim odrom.

Isti pisec je napisal »**Vrnitev**«, dramo v treh dejanjih; izdala Misijonska tiskarna Groblje-Domžale. Igra nam zelo odlično podaja Kalvarijo slovenskega fanta-vojaka, vojnega ujetnika, ki se šele po šestnajstih letih vrne na svoj dom, pa ga najde že v tujih rokah. Ona je živ odraz slovenske družine, kateri niti po tolikih letih niso zaceljene rane, ki jih je zadala vojska. Ker je pri nas dobrih ljudskih iger zelo malo, zato obe Vombergarjevi igri toplo priporočamo našim odrom.

Luč z gora. Iz življenja mladega fanta. Spisal Fr. Weiser, D. J.. Poslovenil Jože Jagodic. S šestimi slikami. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena broš. knjigi je Din 15.--, vez. Din 22.--. Ni kmalu povesti, ki bi bila tako sodobna in tako fantovska, kakor »Luč z gora«. Mlad študent, ki ima verne starše, pride iz lepih sončnih gorskih krajev v velenje. Vse mu je tuje, neumljivo. Njegovi tovariši bi ga radi spravili za seboj na kriva pota. Življensko resnično in psihološko globoko nam riše pisatelj boje mlade duše, ki pri vseh preračunanih zapeljevanjih ohrani čistost in vero neoskrunjeno. Pri tovariših začne njegova fantovska pobožnost in odločnost imponirati, njegov ugled raste. Vsem, ki še niso popolnoma pokvarjeni, je ta mladi fant močna opora v borbi za krepost. Kakor da bi čital zgodbe našega študenta, ki se ustavlja brezverskemu toku. Prevod je uglajen, lep. Za dijake in druge fante prav zanimivo berilo.

F. C.

Marija, naša življenjska vodnica

Ne vem, če je še kje na svetu tako razvita majniška pobožnost kot pri nas. Marija je kraljica maja, kraljica prve pomladi, mladosti, petja in rož... Tak vtis dobiš, če pogledaš majniško nedeljo popoldne v naše cerkve. Toliko poezije in lepote se tedaj nabere v njih.

Prav je, da se tudi slovenski fant pridruži splošnemu češčenju, ki ga naš narod izkazuje Mariji v mesecu majniku. Pa ne le s čuvstvom, ki se tako hitro razblini, ampak z zavestjo, s prepričanjem: Marija je vredna, da se ji poklonim, da jo iz vsega srca počastim; tudi to vem, da mi bo ona vsak moj poklon vrnila s tem, da bom z njeno pomočjo in pod njenim vodstvom postal močan in zdrav slovenski fant, kakršnih danes potrebujemo Cerkev in dom. Močan in zdrav ne samo po telesu, ampak tudi po duhu.

Mladi potrebujemo vzorov in vodnikov. Saj to sami čutimo v dnu svojega srca. Toda vsakega ne smemo sprejeti za vodnika. Samo ljudje z jasnim pogledom v življenje in z izkušnjami, ljudje, ki se jim vidi, da hočejo res dobro nam in ne le sebi, le taki nam morejo biti vodniki. Vodnik naj bo popoln človek, vzor. Da nas ne vleče k tlom, ampak dviga kvišku. Da človek lahko gleda nanj, kadar sam ne vé, kako bi stopil; da se vedno lahko zanese nanj, kadar prete nevarnosti.

In nevarnosti je toliko v mladih letih. Človek, ki nima vzorov, kateremu so, kakor toži pesnik, »vse zvezde na nebu ugasnile, da mu je tema v duši«, tak človek je nesrečen. Zablodil bo. Zakaj iz dežele vesele, brezskrbne mladosti je treba jadrati na odprto, razburkano morje dozorelosti. V tej dobi nam bo najlepša pesem:

Marija, skoz življenje
voditi srečno znaš...

In druga pesem, mornarska, zagotavlja Mariji:

Mi smo pogumni Tvoji mornarji,
Zdrava Marija, zvezda z neba...

in poprosi Marijo, zvezdo vodnico:

Ti nas očuvaj, ti nas obvari,
Ti nas popelji preko morja.

To je pozdrav in prošnja fanta, v katerem še ni zamrla želja po boljšem, plemenitejšem življenju, samo težko mu je premagovati ovire, ki se stavljaajo.

Pa vseh teh ovir ni mogoče obiti, zakaj v nas samih so. Apostol Pavel je zapisal: »Drugo postavo čutim v svojih udih, ki se upira postavi duha.« Ta notranji upor v nas, upor proti dobremu, lepemu, brezmadežnemu življenju, katero bi oskrnilo grešno uživanje, je treba z močno roko obvladati in premagati. V življenju velja: ali ti premagaš nagon ali pa bo on tebe.

Toda človek je slab: potrebuje pomoči in vodstva. Velika pomoč sta dobro vodstvo in lep vzgled. Ta vzgled je lahko dvojen: junaški, vzvišeni — in zgled naših sovrstnikov. Obojega je treba v mladosti in oboje mu nudi Marijina kongregacija. Junaški, vzvišeni vzgled je Marija, Devica in Mati božja, med seboj se pa člani vzpodbujajo z zgledom. Naj kdo misli, kar že hoče o Marijini družbi, resnica je, da danes propade vsak, kdor je osamljen. Moč, ki more premagati ovire sedanjega časa, je le v skupnosti. Tudi na verskem polju je tako. Zlasti mlad človek, ki je osamljen sredi bojev, ne more zmagati; zakaj vse ga vleče k tlom, sam pa ne pozna napadov sovražnikovih ter njegovih zvijač, pa tudi ne orožja, s katerim bi se boril. Čisto drug pogum pa dobi človek, če vidi, da koraka veliko njegovih vrstnikov po isti poti, k istemu cilju, v istih nevarnostih. Dajejo si med seboj poguma in pomoči. Tako je fantovska Marijina družba zveza mladih ljudi, ki hočejo pod Marijinim vodstvom in varstvom iz svoje otroške dobe skozi fantovska leta dozoreti v može.

Marija vodi — ona je vzor. Saj je »čista devica, ki je z deviško nogo kači glavo strla«. Že pogled na podobo Brezmadežne more v nepokvarjenem mladem srcu vzbuditi sveto navdušenje in ljubezen za čistost in neomadeževanost življenja. Človek ne more gledati njene podobe, ne da bi mu v duši zaživel ideal čistosti in se mu ne bi porodila iskrena želja: bodi tudi ti čist, nečistost te ponižuje na stopnjo živali, čistost pa je mogoča. Že tisoči in tisoči so jo očuvali — pod Marijinim vodstvom. V lepem vzgledu je skrita čudovita moč. (Podobno seveda tudi v slabem!) V Marijinih kongregacijah je mnogo fantov in deklet, ki so si ohranili mladost čisto in neoskrunjeno, pa vendar veselo. Iz oči takih Marijinih otrok sije veselje do življenja — veselje brez umazanega ognja strasti in greha. Znajo biti med seboj

veseli, ne da bi se morali razveseljevati z nesramnostjo in kvan-to. Molitev in zakramenti pa prinašajo mir in urejenost v raz-burkano morje mladostne narave. Tako si fant reši krepost in čistost na svoji nevarni vožnji v mladosti, da lahko pristane z mirnim srcem pri poročnem oltarju in prejme kot nagrado za zmago božji blagoslov in pot v zakonsko življenje.

Nek rek pravi: Mladost ne pozna kreposti. Pa ni res. Mla-dost more imeti krepost in ima v resnici neredkokdaj zelo močno in odporno krepost. V največji meri pa se moramo za to zahva-liti češčenju Marijinemu v kongregacijah, ki dajejo pouka in pobud in ki vplivajo na nas s skupnimi pobožnimi vajami in sv. obhajilom. Kjer Marija vodi, tam se vožnja skozi življenje posreči. Z njeno pomočjo si ohrani mlad človek čisto in neoskru-njeno mladost — ali se vsaj dvigne iz pregreh, če je po slabosti že pal vanje. Kadar je ta najhujši boj srečno končan, se tudi za vero ni bati. Dobra mladost pa je podlaga in poročstvo za srečno in pošteno življenje: kakršen fant, tak mož.

Tako velja tudi za fante. Danes smo še prav posebno po-trebni vodstva in skrbi Matere Marije. Zato se bomo tudi fantje pridružili vsem, ki bodo v mesecu majniku od srca peli k Mariji:

Marija, skoz življenje voditi srečno znaš,
ti pelji skoz trpljenje življenja čolnič naš ...

In izročili se bomo v Marijino varstvo tudi v kongregaciji. Nikoli ni naš fant poznal strahu pred nasprotniki. Tudi posmeha se ne bojmo; zaradi njega samo slabiči odpadajo; kdor pa vztra-ja le nekaj časa, se mu ne posmehujejo več. Kaj bi nas moglo ovirati, da ne bi z vso svojo fantovsko naravo služili svoji nebe-ški Gospe, ko pa vidimo, da nas ona rešuje, dviga in plemeniti? Zdi se, da se je zadnje čase Marija odpravila na pot po slovenski zemlji in vabi fante s seboj; vsem podaja roko in kliče:

Fantič, le gori vstan',
greva za Jezusom!

Kamor je še ni bilo, bo še prišla; nikjer naj je ne zavrnejo.

Smersu Rudolf:

Katoliška akcija in mi

Vse izvira iz Enega, vse se vrača v Eno in le v tem Enem najde svojo rešitev — to je v Kristusu, Bogu-Človeku, Kralju vseh Kraljev, Delavcu vseh delavcev. To je naša vera, naša glasna izpoved, naš jasen program in naš temelj. Natem teme-lju bomo gradili dalje trdno po načrtani poti, kajti »drugega te-

melja ne more nihče položiti, razen tega, ki je položen in ta je — Jezus Kristus» (1 Kor 3, 11).

Stojimo pred kopico nalog, ki nujno čakajo rešitve. To nam kažejo dogodki na kulturnem, gospodarskem in političnem polju, tako pri nas doma kot po vsem širnem svetu. Tudi za vse te naloge, dogodke in vprašanja je le ena rešitev, ki jo moremo najti v naukih Kristusa in Njegove Cerkve. **Toda rešitev ne bo prišla sama od sebe, za prenovljenje sveta je treba dela, mnogo dela in napora vseh duševnih in telesnih sil.**

Papež Pij XI. je uvidel, da tako ogromnega dela samo duhovščina ne bo zmogla. Zato je pozval na delo vse vernike po vsem svetu. To delo je sam nazval katoliška akcija in njegova misel je zajela kot ogenj že ves svet.

Prišel je čas, da se svetovnemu katoliškemu pohodu pridružimo tudi mi, slovenski fantje, in pričnemo delati z ognjem, z veseljem, s korajžo in z vztrajnostjo, ki naj bo brez primere.

Misel katoliške akcije naj zajame tudi naše fantovske vrste, naj se vsidra v dušo vsakega posameznika, da bomo mogli uresničiti njen namen, ki je: **poživiti in poglobiti versko življenje v poedincih in prenesti notranji ogenj take vernosti tudi na druge, ki so Cerkvi odtujeni, pa tudi na take, ki stoje še izven Cerkve in do katerih njen vpliv po-duhovnikih sploh ne seže.**

Kako naj delamo?

V prvi vrsti naj se vrši katoliška akcija z osebnim delom od osebe do osebe. Močan vzgled Bogu posvečenega življenja, dobra in iskrena beseda, požrtvovalno dejanje je prvo in glavno. Da pa bo to delo katoliške akcije zares sistematično in uspešno, zato je treba, da se porazdeli in **organizira.**

Vrhovni odbor katoliške akcije v ljubljanski škofiji je pred nekaj dnevi razposlal poziv vsem slovenskim fantom, naj se združijo v fantovske odseke katoliške akcije. In že prihajajo poročila iz različnih delov naše domovine, da ustanavljajo fantje svoje odseke katoliške akcije in da so pričeli na široko in na globoko orati na Gospodovi njivi. V prihodnjih dneh pa bodo brez dvoma stopili na plan fantje vseh naših fara, da ustanove svojo fantovsko katoliško akcijo.

Fantovski odsek katoliške akcije

Pred seboj imam pravila teh fantovskih odsekov. Govore najprej o namenu in sredstvih za doseg tega namena. Namen fantovskih odsekov katoliške akcije je, kakor smo že omenili, **poživiti in poglobiti versko življenje v poedincih, t. j. v članih, in jih usposobiti za praktično izvajanje verskega apostolata v druž-**

bi. Sredstva pa so: prejemanje sv. zakramentov štirikrat na leto, udeleževanje tedenskih sestankov, ki obravnavajo vprašanja verske in splošno kulturne vsebine, socialna vprašanja in vsa vprašanja, ki so važna za slovenski narod in domačo faro; pospeševanje veselega fantovskega življenja, petja, sporta in življenja v naravi, sodelovanje pri javnih prireditvah fantovskega odseka katoliške akcije ali pa celokupne katoliške akcije.

Dalje govore pravila o članih in vodstvu. Člani so mladci (od 10. do 15. leta), ki pa tvorijo svoj pododsek, ter fantje od 15. leta dalje.

Organizirani pa so ti odseki po župnijah in se morejo ustanoviti, kadar se prikladi najmanj 6 fantov. Odseku načeluje odbor, v katerem je poleg običajnih odbornikov tudi duhovni svetovalec, ki ga določi cerkvena oblast. Vsako leto se vrši občni zbor, ki voli odsekovni odbor. Vsi župnijski fantovski odseki katoliške akcije pa so združeni v župnijsko zvezo, ki je osrednje vodstvo fantovskih odsekov katoliške akcije.

To so torej v kratki besedah povedana pravila fantovskih odsekov. Uspeh pa seveda ni odvisen od pravil, ampak od dela.

Zato pa

fantje, na delo in v boj! V vsako faro fantovski odsek katoliške akcije, v vsako faro novo življenje. Bodočnost slovenskega naroda leži v naših rokah. Vse je odvisno od tega: ali bomo v teh usodnih trenutkih dovolj krepko prijeli v roke kramp in lopato in začeli z delom, ki ga bo spremljala pripravljenost žrtvovati samega sebe za idejo vstajenja našega ljudstva.

Stranik Dragoman:

Romarska

*Marija vsa v zvezdah blešči,
Marija razgrinja roke.
Utrujena duša molči
in čaka tam sredi cesté.*

*Prelepa, presveta Gospa,
kako je na cesti hudo:
ugasle so rože neba
in vemo, da drugih ne bo.*

*Čez svet so mrakovi razpeti
in sipljejo silo gorja.
Naš človek bo moral umreti.
O prosi za mrtve, Gospa!*

Socialno vprašanje in naša odgovornost za njegovo reševanje

Če listaš po knjigah, brošurah in časopisih, ki govorijo o socialnem vprašanju, boš vsak hip naletel na trditev, kako da je družba dolžna v tem pogledu to in ono storiti, oziroma preprečiti. Še bolj jasno pa boš to opazil, ako se zaniša za različne programe in zahteve o preureditvi današnje družbe. Vsi ti načrti in zahteve izvenijo skoro brez izjeme v trditev, da je »družba« poklicana n. pr. uravnnavati produkcijo, tako da bi v čim popolnejši meri ustrezala obćim potrebam, da je dolžna urediti mezdno razmerje, tako da bo delavec dobil vedno in povsod primerno plačo, odpraviti brezposelnost, izvesti različna pomožna dela, izpopolniti socialno zavarovanje itd.

Samo po sebi je vse to razumljivo in v veliki meri tudi pravilno. Gotovo je namreč, da ne more preobraziti današnje družbe noben posameznik sam, in prav posebno, da posamezni ljudje v današnji družbi največkrat niti sami sebi ne morejo pomagati.

In vendar se skriva za tem govorjenjem in za tem naziranjem resna, prav usodna zmota, ki zavaža ljudi, poedince kakor cele stanove, da pričakujejo rešitve od drugod tudi tedaj, ko bi sami mogli in morali zanjo največ storiti.

Resnica je namreč, da nekake urejene, ali recimo organizirane človeške družbe, ki bi lahko imela neke naloge ter bi jih tudi mogla izvrševati, prav za prav nikjer ni. Stvarno so le ljudje, poedinci in pa različne ljudske skupine, n. pr. družine, stanovi, vasi, občine, pokrajine, države, najraznovrstnejše organizacije, društva, družbe, zadruge itd. Samo te in razne druge take in podobne družabne skupine so res organizirane in imajo svoje organe, ki zanje in v njihovem imenu izvršujejo, kar je treba storiti. »Družba« kot nekaka obća, vse ljudi obsegajoća skupina, pa ni v resnici niti organizirana, niti nima nikakih organov, ki bi lahko zanjo, oziroma v njenem imenu kaj storili. Zaradi tega je popolnoma prazno in jalovo govoriti o tem, da je »družba« dolžna karkoli storiti ali preprečiti.

Ta ali oni bo seveda ugovarjal, češ da mislimo, ko govorimo o družbi in o njenih socialnih nalogah in dolžnostih, v resnici le na d r ž a v o. Država pa je resnično organizirana ter ima tudi svoje organe, ki v njenem imenu izvršujejo najrazličnejše njene naloge. Zato je popolnoma v redu in prav, ako zahtevamo od države, da se resno loti socialnega vprašanja ter izvede potrebne reforme.

Temu se očitvidno ne da oporekati. Samo tega ne smemo pozabiti; da ima tudi država in njena moč svoje meje, da tudi ona ne zmore vsega, zlasti da ne zmore ničesar, kar je samo po sebi nemogoče in neizvedljivo. In še ne smemo prezreti, da tudi država ni nekaj samostojnega ali, kakor pravimo, nekaj samobitnega, torej nekaj, kar bi bilo neodvisno od ljudi in s tem tudi od nas samih. Nasprotno, država smo mi poedinci, državljani, pa tudi naše družine, naše občine, narodnosti in naša verstva, naši stanovi in sloji; država so, državo tvorijo končno tudi različne naše politične in druge organizacije, naša društva, zadruge itd. Skratka: država premore samo toliko, kolikor zmoremo mi sami, vsak zase in pesebej še vsak v vseh najrazličnejših družabnih skupinah, katerim pripada, v katerih živi in deluje.

Zopet bo kdo ugovarjal, češ da on sam ali n. pr., da stan ali sloj, kateremu pripada, nima odločivnega vpliva na tok in razvoj življenja v državi. Tudi na tem je brez dvoma nekaj resnice. Vendar bi se motil, kdor bi menil, da lahko odvrne na ta način od sebe vso odgovornost za družabni nered in družabne krivice, ki se vrše v okviru države ali celo pod njenim varstvom in zaščito. Zakaj, če kaka družabna skupina, n. pr. kak stan ali sloj ne igra v državnem življenju tiste vloge, ki bi mu po njegovi družabni važnosti pripadala, je potem to pač tudi dokaz, da si te vloge ni znal priboriti, kakor bi bilo potrebno.

Osnovno pravilo vsega družabnega sožitja je in mora biti, da skrbi najprej vsak sam zase, da si najprej vsak sam pomaga. To velja za vsakega posameznika, velja pa tudi za vsako družabno skupino, torej tudi za vsako narodnost, vsak stan ali sloj in za vsako organizacijo itd. In ker je država in družba sploh sestavljena iz ljudi in iz najraznovrstnejših družabnih skupin, zato je tudi vse njeno življenje in delovanje hkrati naše življenje in naše delovanje.

Tako pada vsa odgovornost za družabne razmere končno nazaj na nas, na naše družine, občine, stanove in sloje, na državo, na Cerkev itd., tudi na naša društva, naše zadruge, sploh na vse naše organizacije. Zakaj vsa moč, ki jo »družba« ima in jo sploh more imeti, izhaja končno le od nas, ljudi, vsakega zase, pa tudi združenih v najrazličnejših družabnih skupinah. Tu je tisto polje, kjer je treba, da se uveljavimo, da v vseh teh družabnih skupinah in po njih izvedemo in uresničimo svoje socialne načrte, želje in zahteve.

Mlada pesem

*Močan sem in mlad!
Z obema rokama bi svet rad objel
in s silo gigantsko s tečajev ga snel.
Pomladno pesem v vse štiri strani
bom z zvenečo višino zavriskal, zapel,
da bodo vsi čutili mojo pojočo mladost.*

*V mojih rokáh prepeva pomlad!
Moje roké so stinjene v silno pest — za udar!
V mojih očeh dvoje bakelj gori
in gledam v goró,
kjer vse dni v črnih borih šumi,
pa čakam ko hrast — na vihar.*

*V duši ni nič več svinčenih meglá in težkih zaves,
je ogenj spoznanja,
ki dobremu sveti in zlobo, mrakove preganja,
razžarja te mlade, v molk in samoto zaprte dni
in kakor prižgan živ kres
plapola in gori
in sveti do samih nebes ...*

*... Močan sem in mlad!
O, in bi rad,
da bi vsi doživeli mojo mladost
in božjo pomlad!*

Dr. K. C.:

Naša država

Zemljepisne posebnosti jugoslovanskega državnega ozemlja so važne za razumevanje naše zgodovine, dajo nam pa tudi možnost spoznanja najprimernejšega državnega ustroja na tem ozemlju. Pogled na zemljevid Jugoslavije kaže, da leži en del na Balkanskem polotoku, drugi pa sega v Srednjo Evropo. Dalje vidimo, da z dolgo mejo sloni na Jadranskem morju, ki ni drugakega kot najgloblje v evropsko celino zajedajoč se zaliv Sredozemskega morja. Vidimo tudi, da Jadransko morje, ki je na jugu precej zoženo, prehaja v Jonsko morje tam, kjer si od Albanije majhen polotok, od Italije pa peta prideta prav blizu. Ta pogled na obrežje Jugoslavije in Italije nam pa kaže, da je

jugoslovanska obala strma, zelo členovita, laška pa nizka in skoraj nič razčlenjena; naša je torej po naravi dobro zavarovana, italijanska pa ne. Če pogledamo severni del jugoslovanskega državnega ozemlja, vidimo, da je ta del odrezan od velike zemljepisne enote, ki jo imenujemo z raznimi imeni; najboljše bi jo imenovali Srednjedonavska nižina. V tej nižini vidimo posebno sosedno državo Madžarsko, na severu pa dva dela Čehoslovaške republike, Slovaško in Podkarpatsko Rusijo. Tudi naši sosedni Rumunija in Avstrija segata v to nižino. Vsa ta nižina ima na reki Donavi svoj izhod na zaprto Črno morje, najbližji dohod do morja pa v Reki ob Jadranskem morju. Najgloblje v Srednjo Evropo sega Jugoslavija s svojim slovenskim delom, ki se kakor klin zajeda v Alpe in loči vzhodnoalpsko ozemlje od naravnega izhoda na Jadransko morje v Trstu. Dalmatinsko primorje je od svojega naravnega zaledja, nekdanje Bosne, ločeno po malo prehodnem kraškem pogorju, le na jugu odpira dolina Neretve precej zložen dohod v notranjost Bosne in Hercegovine.

Čisto drug pomen ima po svoji legi moravsko-varždarski del naše države. Tu vidimo, kako moravsko-varždarska dolina razdeli maso severnega širokega Balkanskega polotoka v dva dela. Po tej dolini se odpira glavna pot na Balkan in proti Egejskemu morju ter s tem v Orient. Po pravici se imenuje moravsko-varždarska dolina os Balkanskega polotoka. Kdor ima to os popolnoma v svoji oblasti, torej tudi oba konca, Beograd in Solun, ta je gospodar Balkanskega polotoka.

Tako vidimo v zemljepisnih posebnostih dani dve smeri v naši državi: eno jugovzhodno in eno jugozahodno; smeri Solun in Reka-Trst.

Zgodovinska preteklost jugoslovanskega ozemlja. Pred prihodom Slovanov je skoraj celotno ozemlje pripadalo rimski državi, ko je njena meja potekala na splošno ob Donavi. Ob preseljevanju narodov je ravno naše ozemlje igralo največjo vlogo. Skozi naše kraje so se valila vsa ona ljudstva, ki so silila na jug, bodisi na Balkan, bodisi v Italijo. S prihodom Slovanov v te kraje se je začelo razvijati novo življenje. Zemljepisne posebnosti ozemlja so v tistih časih naravno imele za posledico politično razkosanost. Nastane slovenska kneževina na severozahodu, Dalmatinska Hrvatska v Primorju, Posavska Hrvatska ob Savi in Dravi, notranja Srbija (Raška) na glavnem razvodju Balkanskega polotoka in primorska Srbija (Zeta), poznejša Črna gora. Pod Nemanjiči, zlasti pod Dušanom Silnim, se najbolj uveljavi pomen moravsko-varždarske doline. Oba konca te črte je hotel Dušan imeti v svoji oblasti, pa se mu pri Solunu ni posrečilo. Tudi pot do Jadranskega in celo do odpr-

tega Jonskega morja so si pridobili mogočni vladarji iz rodu Štefana Nemanje. Še pred tem pa se je uveljavil značaj hrvatsko-slovenskih pokrajin kot prehodnega ozemlja. Najprej so slovanski karantanski knezi stopili v zvezo z Bavarci in nato z njimi skupaj utonili v frankovski državi. Leta 1102 pa so Hrvati sklenili svojo znamenito pogodbo z ogrskim kraljem Kolomanom. In ti dve zvezi sta ostali skozi dolga stoletja do konca svetovne vojne. Za Srbijo in večji del jugoslovanskega ozemlja pa je takoj po tem, ko je Srbija dosegla svoj višek, nastopila stoletna turška sužnost, ko je Orient posegel daleč v Evropo in sicer po isti poti, po kateri je tudi Evropa nekoč hodila v Orient, t. j. preko Beograda. Osvobojevanje od Turkov osvojenega ozemlja se je ustavilo končno pred Beogradom. Moravskovardarsko dolino pa so polagoma osvobodili Turkov balkanski kristjani sami. Končna osvoboditev se je izvršila v balkanski vojni leta 1912-13. Nesrečna druga balkanska vojna med osvojenimi brati je uničila lepo zvezo balkanskih krščanskih držav, ki je imela vse pogoje, da se razvije v močno balkansko zvezno državo, najprilnejšo rešitev balkanskega vprašanja po načelu: Balkan Balkancem. Ta izid balkanskih vojn leta 1913 in nespametno vmešavanje Avstrije v balkanske zadeve (ustanovitev samostojne Albanije in s tem odtrganje Srbije od Jadranskega morja) sta med glavnimi vzroki svetovne vojne. Nemška kratkovidnost je med svetovno vojno združila skoraj ves svet proti Nemcem in dala nemškim nasprotnikom v roko najhujše orožje, idejo samoodločbe narodov. Ta ideja je razkosala Avstro-ogrsko monarhijo.

Stranik Dragoman:

Fantovski večer

*Zavriskal bi sredi noči,
da stresel bi zrak se v gorah,
pa bi zaskrbelo ljudi:
Morda gre strah ...*

*V tem božjem večeru se zvezde pleto
nekod od zapada tja v vzhod,
pod njimi gre moje srce
kot bilo doma bi povsod .*

*Zavriskal bi sredi noči
in zvezde bi zatrepetale,
morda utrgala bi se njih lučka
in bi v samoto podzemeljsko pale ...*

O naših ljudskih odrih

Vsi naši ljudski odri so prav za prav še zelo mladi; najstarejši doživljajo komaj svoje petdeseto leto. In vendar so se v teh kratkih letih razvili v toliki meri, da smo prekosili v tem oziru (vsaj glede njih števila) vse ostale narode na svetu. Nikjer drugod namreč ne najdeš (vsaj na deželi ne) toliko odrov kot prav pri nas v Sloveniji in nikjer se s toliko vnemo ne goji oderska umetnost kot prav v naši deželi. Morda se imamo tudi temu dejstvu zahvaliti za to stopnjo kulture, na kateri stojimo mi Slovenci danes.

Preobširno bi bilo vsestransko razpravljati o velikem kulturnem poslanstvu, ki ga imajo, oziroma ga morejo imeti dobri in smotreno vojeni ljudski odri; poudariti hočem tu le nekaj momentov, ki že sami po sebi dovolj pričajo, kakšnega pomena utegnejo biti taki odri za našo vas in trg.

Mladost je kakor deroči, prekipévajoči potok, hudournik, ki drvi neurejeno preko skal in vseh ovir, pljuska preko struge in si svojevoljno izbira tek. Ako te prekipévajoče sile usmerimo v določen tok, združimo vanj silne energije, ki mu lahko opravlja koristno delo. Prav isto je pri mladem človeku. Mladosti ni dovolj vsakdanje delo, ona hoče več, njene prekipévajoče energije se hočejo na neki način udejstvovati, izživeti. In če teh ne zajameš in ne usmeriš v pravo smer, bodo kakor hudournik udrle preko struge in si same izbirale pot, brez ozira na to, jeli ta zanjo koristna ali ne.

Mladost sovraži samoto, dolgočasje; mladost ljubi razvedrilo, veselje, zabavo. Mladost pa je nepremišljena in neizkušena. Zato porabi prvo priliko, ki ji ta nudi, pa četudi je to gostilna ali kako drugo podobno zabavišče. Če pa ji nudiš nekaj, kar more mladosti nuditi vsaj isto ali celo več, se bo prav gotovo oprijela tega.

Brez dvoma je oder nekaj, kar more mladosti nuditi vse to. Celo več. Tu se lahko udejstvuje do polne mere, tu najde zabave in kar je glavno: plemenito delo, plemenito zabavo! Izkušnje uče, da so ravno na odrih zrasli najboljši, najkremenitejši značaji, ker je njih mladostna sila bila namerjena pretežno v to plemenito udejstvovanje.

Oder nudi dela, zahteva napora, pa nudi tudi zabave, družabnosti. Tu se shajajo fantje različnih vasi, se med seboj spoznavajo, kar za naše podeželske razmere ni majhne važnosti. Znano je sovraštvo, ki je zadnje dobe vladalo (ponekod žal še danes) med fanti sosednih vasi. Neprestani pretepi in boji so to

dovolj izpričevali. Danes so se tu razmere vsaj v krajih, kjer je prosvetno delo bilo živahnejše, precej ublažile. Iz svojih otroških let se spominjam prav takih razmer v domači fari. Fantje sosednih vasi so bili med seboj v smrtnem sovraštvu; ni minil mesec brez krvavih pobojev in skoraj redno vsako leto je bil na vrsti kak uboj, če ne celo več. Če je zašel ponoči tujec sam v vas, je bil v podobni nevarnosti kot če bi zašel v kako divje afriško selo. Pa je prišel v faro mlad kaplan, prežet Krekovega duha, in ustanovil društvo, oder. In glej, kakor da se je zgodil čudež — v prav kratki dobi je združil fante vseh vasi. Pretepi in poboji so prenehali, da so se starejši kar čudili. Nekaj gostilen v fari je naravnost propadlo. Fatje so našli nekaj, kar je bolj odgovarjalo njihovemu mladostnemu razpoloženju, srčna omika se je dvignila in z gnusom so gledali na svoje prejšnje življenje. Žal je pozneje to življenje spet propadlo radi neumevanja odločujočih ljudi; polagoma so se pričele spet rušiti stare razmere; a rod tistega časa je ohranil na sebi neki posebni pečat plemenitosti, da ga lahko takoj ločiš od ostalih rodov tega kraja.

Koliko lahko nudi oder že samo v tem pogledu, smo videli na tem živem primeru. Ne le, da odvrta mlade ljudi od popivanja, veseljačenja po gostilnah in drugih razvad in jim daje priliko za plemenitejšo udejstvovanje in uravnavanje čezmernih mladostnih sil, temveč jim nudi še nešteto drugih koristi. Preveč bi bilo tu naštevati, v kolikor jim oder nudi najlepše prilike, da se vadijo v nastopil, v kretanju, v lepem vedenju, zlasti v obnašanju do drugega spola, da si uriyo razum in spomin, da se vadijo v samostojnem mišljenju, da se sploh duševno razgibljejo. Pri študiranju raznih vlog se uče spoznavati dobre in slabe lastnosti človeka, ker jih samo po sebi, neprisiljeno navaja k dobremu. Čut za razumevanje bližnjega postane finejši — z eno besedo: duše mladih ljudi se izbrusijo, plemenitijo. Pa tudi gledavcem nudi oder mnogo koristi v najrazličnejših pogledih; besede mičejo, a zgledi vlečejo — to lastnost lahko pripisujemo odru, ki predstavlja del življenja; živo dejanje pač vse drugače vpliva kot pa samo pisana beseda.

Toda svoje poslanstvo more izpolnjevati le dober in smotreno vódeni oder. Pri nas pa smo, žal, še daleč od takega odra. Morda so te besede bridke, še bridkejše pa je to dejstvo. Hvala Bogu, da so naši odri še mladi, torej še v svojem prvem štadiju razvoja. Precejšen korak dalje bomo storili, ko bomo opustili današnje splošno načelo naših odrov, t. j. profitarško načelo. Odri igrajo v prvi vrsti zato, da krijejo stroške svojih društev, torej da so temu ali onemu društvu ali pa tudi samemu sebi

predvsem vir dohodkov. Sicer je res, da so za kritje stroškov odra potrebni dohodki, toda ti so pri vsaki igri itak tu; le namen igranja bi ne smel biti v prvi vrsti ta. Če namreč to načelo postavim kot vodilo, potem vse poslanstvo ljudskega odra postane iluzorno. V čem se potem ljudski oder loči od cirkusa?!

Jasno je, da spored takega odra nikakor ne bo prvovrsten; kajti tu zdaj ne odločuje literarna kakovost iger, temveč kaka posebna lastnost igre, ki »vleče«. Sploh se vprašanje sporeda rešuje pri nas (v splošnem) z zelo čudnih vidikov. Nekaj resnih besed o tem je napisal prof. Kuret v »Društveniku«; toda potrebno bi bilo še dokaj resnejše besede. Kaj vse mogoče se igra po naših odrih! Morda je tudi to znak naše dobe, da so najbolj priljubljene igre naših odrov razne roparske, rokovnjaške in razbojniške igre; vsaj en razbojnik mora nastopati, da je igra »zanimiva«, »napeta«, »znamenita«. Tudi obilega ropota, streljanja, ubijanja, klanja ne sme manjkati. Vse to pa mora biti še ovenčano z raznimi lažjimi ali težjimi banalnimi okraski! Razne knjigarne oz. založbe, ki jim vzvišeno poslanstvo ljudskih odrov, kajpak, ni dosti mari, pač pa njih dobiček, preračunan na najnižje instinkte ljudi, hvalijo po vseh časopisih in revijah te »krasne« proizvode »priznanih pisateljev«. Odri nasedajo, igrajo, če že radi drugega ne, zato, ker so kupili knjigo. In tako izprevrže oder svoje poslanstvo prav v nasprotje: ista sirovost in neokusnost, katero naj bi odpravljjal, se iz gostilne preseli na oder. Velika krivda je v tem, da še danes nimamo kake mero-dajne ustanove, ki naj bi bila nekak ocenjevalec, svetovalec in učitelj, kar bi naj bila n. pr. žirija literarno izobraženih ljudi ali kaka strokovna gledališka revija s strokovnimi sodelavci. Upajmo, da bo tudi ta vrzel skoraj izpolnjena.

Prvo in edino pravo načelo ljudskega odra mora biti: **gojiti resnično odersko umetnost ne radi profita, temveč radi umetnosti same**, s čemer pa je sama po sebi spojena tudi **vzgoja** in vse, kar je s tem v zvezi. Seveda bodo dohodki tudi tu ostali, a namen teh bo podrejen prvemu in glavnemu smotru. Potem se bo dvignila tudi kakovost igranja oz. kakovost prireditev sploh. Kako malo se mnogokrat polaga važnosti na to vprašanje. S številom iger si društva pletu lavorike mesto z njih kakovostjo oz. kvaliteto njih uprizoritev. Oder, ki letno uprizori največ iger, velja za najdelavnejšega. Smo pač v dobi rekordov! Toda ali bi ne bilo bolje, če bi oder mesto 10, 15 iger igral rajši 4, 6 iger, a te res skrbno prirejene! Da se več zasluži, zavračajo odri vse pripomočke in sredstva, s katerimi bi bilo mogoče vsaj zunanjemu videzu pomoči do uspeha. In končno še, dosledno

profitorskemu načelu, zavračajo priznana dela samo radi tega, ker so dražja in ker je morda treba plačati tudi tantjemo.

Gotovo je, da vseh teh ovir ne bo mogoče na mah odpraviti z naših odrov. S časom in dobro voljo pa bo mogoče doseči tudi to in dvigniti naše ljudske odre na ono višino, ki jim po njih številu in ljubezni, ki se jim posveča v našem rodu, tudi pristoja.

Stranik Dragoman:

Če ne pride kmalu Bog

*Če ne pride kmalu Bog,
bo sveti Jeruzalem
se zrušil v prah in jok.*

*Mož je vstal iz ljudstva.
Oči mu krvavijo,
ves ranjen in ves truden
kliče Boga in Marijo.*

*Mož je vstal iz gneče:
v obrazu zeva glad,
v očeh mu seva hlad,
roke iztegnil je čez pot —
ta hip zapoje ura
na steni našega sveta
in se bo kazalec mali
premeknil v zadnje jutro.*

*Mož leži na ljudstvu,
mož leži na gneči,
mož leži na rokah naših,
na rokah mož, a v rokah nož.*

*Če ne pride kmalu Bog,
bo nož presekala vse vrvi
in se bo sidro izgubilo v dno
in ladja bo zaplula
v metež in vihar.*

*Potem bo konec trudnosti,
gladu, pravice in prevar.*

Delo – sport

Že pri površnem opazovanju vsega živega stvarstva spoznamo, da je v njegovem življenju ena bistvenih značilnosti **presnavljanje** (porabljanje ene snovi in nadomeščanje z novimi snovmi). Dokler se vrši to presnavljanje nemoteno, po določenih zakonih, toliko časa je tudi življenje tega bitja zdravo. Če pridejo motnje, to bitje hira in nazadnje preneha živeti. — Rastlinam je sončna svetloba ono gonilo, ki povzroča presnavljanje. Rastlina, ki ji odvzamemo sončno svetlobo, zamre.

Življenje človeka sestoji iz telesnega in duševnega življenja. Duševno življenje se izraža v mislih, čuvstvovanju ..., telesno življenje pa se izraža v gibanju telesa. **Gibanje telesa je torej bistveno združeno s presnavljanjem v njem.** Kar je sončna svetloba rastlinam, to je gibanje človeškemu telesu. Človek, ki mu odvzamemo možnost vsakega gibanja, shira in umrje.

Posledica vsakega gibanja je presnavljanje (izmena snovi) v človeškem telesu. Način gibanja vpliva na način presnavljanja. Ker je **gibanje v neposredni zvezi s telesnim delom**, tudi to delo vpliva na izmeno snovi v telesu.

Presnavljanje se vrši po gotovih zakonih. Čim več snovi porabimo, tem več jih moramo nadomestiti. To delo opravljajo notranji organi (prebavila, pljuča in srce). S krvnim obtokom se vrši odvažanje porabljenih snovi in donašanje novih. Pri vsakem večjem naporu takoj začutimo, kako nam srce hitreje utriplje kot sicer, ker nam pove, da kri s pospešeno hitrostjo kroži in toliko hitreje opravlja svoje delo (donaša in odvažava snovi). Če je napor tolik, da več snovi porabimo, kot jih more krvni obtok nadomestiti, se pojavi kot posledica utrujenost; porabljene snovi (primerjamo jih lahko s pepelom v peči) se kupičijo in vplivajo kot strup na človeško telo. (Prehudemu dolgemu naporu more celo slediti smrt.) Prav ta vpliv se javlja v obliki utrujenosti. — Čimprej odpraviti proč porabljene, izgorele snovi, je torej prvo po vsakem napornem delu. Popolno mirovanje po težkem delu ni pravilno, ker v tem slučaju tudi srce deluje zelo počasi — porabljene snovi zastanejo v mišičevju in ovirajo njegovo sposobnost za delo (razbolelo mišičevje). — Gibanje, ki uspešno učinkuje na kroženje krvi, ne da bi istočasno težko obremenilo telo za dalj časa, ugodno vpliva na telo, utrujeno od težkega dela.

Kakšno je to gibanje? Kratek, hipen napor, ki povzroči, da začne srce krepko delovati, in pospeši krvni obtok, a preneha, še preden začne kupičiti porabljene snovi. To se ponavlja znova in znova **pri sportu**, kjer se človek krepko razgiblje, kolikor se mu hoče — in nič več. Če začuti utrujenost, preneha z gibanjem in znova začne, ko je spet razpoložen. To popolnoma svobodno upravljanje gibanja vpliva ugodno na razpoloženje telesa in duha.

Pogosto se čuje, da goje sport le oni, ki nimajo nobenega težkega dela, in na ta način skušajo svoje telo ohraniti pri moči. Človek bi sklepal, da to mnenje drži — saj se v sportu udeležuje pred vsem ona mladina, ki ni že s petnajstim letom vržena v vrtinec trdega boja za obstanek. — Res, to je dejstvo. A so še mnogi drugi pojavi v današnji družbi, ki jih nikakor ne smatramo in ne moremo smatrati za pravilne in ki jih zato skušamo odpraviti v vztrajnim delom v nasprotnem smislu.

Sport je razgibanje telesa izven poklicnega dela. Glavna njegova značilnost je, da delamo gibe popolnoma prostovoljno, da torej sodelujemo

z veseljem — z dušo in telesom. Če primerjamo poklicno delo s sportom, lahko ugotovimo, da se ravno v tej značilnosti več ali manj oddaljujeta drugo od drugega. Poklicno delo, pri katerem sodelujemo prav s takim notranjim veseljem kot pri kakšni panogi sporta, ima na telo prav sličen blagodejen vpliv kot sport (krepi telo in razvedri duha). Nekaj primerov: Dva kosca kosita — eden je poljski delavec, drugi uradnik, ki je prišel na oddih v svoj rojstni kraj; v gozdu vihtita sekiro drvar in dijak taborjan. V obeh primerih vrši prvi poklicno delo, dočim drugi goji sport — učinek pa je skoraj isti. Zelo važno je, da se tega zavedamo in da se skušamo pri poklicnem delu čimbolj približati razpoloženju, ki ga daje sport.

To je mogoče doseči zlasti pri poljskem delu na deželi. Delo je tu zelo pestro; in kakor so mnoga nujna dela težka in neprijetna, se vendar nudi od časa do časa delo, ki se ga človek loti z veseljem in užitkom, kjer z zadovoljstvom pokaže svojo moč in spretnost.

Nasprotno se značaj dela v tovarni zelo loči od značaja sporta. Človek služi tu stroju, gib mora slediti gibu, tudi če je delavec še tako razpoložen. Stroj teče enakomerno; ravno toliko moči zahteva od delavca, ko pride spočit na delo, kot po 7 urah, ko se že komaj drži na nogah. Ta **monotonost** pri delu v tovarni je tisto, kar človeka najbolj ubija.

Kratek delovni čas izrablja kmetško mladino, da sili v tovarne, češ, 8 ur dela, potem sem pa prost, dočim moram na polju garati od zore do mraka. — Če pa presojamo delo po njegovem vplivu na človeško telo in duha, pridemo do popolnoma drugačnih zaključkov, ki jih potrjujejo dejstva. Poljski delavec ohrani mnogo več duševne svežosti kot delavec v tovarni ravni radi omenjene razlike v obojnem delu.

Po vsem tem pač ne bomo trdili, da sport ni za ročnega delavca. Zlasti tam, kjer poklicno delo preveč utruja radi svoje monotonosti, tam more sport sprostiti duha in vrniti telesu mladostno prožnost in s tem veselje do življenja. Za delavca v tovarni je torej sport najboljše razvedrilo — pa bodisi, da ga goji na sportnem prostoru (lahka in težka atletika, orodna telovadba, razne sportne igre z žogo itd) ali pa, da iz veselja do gibanja (sporta) obdeluje svoj vrt, pomaga domačim pri košnji in pospravljanju sena, sekanju drv in podobno. — Ravno tako se hoče poljskemu delavcu, da ob raznih prilikah pokaže svojo moč in spretnost bodisi v čisti obliki sporta (to je telesnem razgibanju izven poklicnega dela) ali pa, da dá svojemu poklicnemu delu značaj sporta (dela z notranjim zadovoljstvom nad tem, da toliko zmore).

Tako naj pojmuje sport vsak ročni delavec; potem bo segel blagodejen vpliv sportnega duha preko sportnih igrašč in organizacij do posameznika kjerkoli — pri njegovem poklicnem delu kot ob prostih urah.

Janez Langerholz:

Med valovi in viharji

(Sodobna fantovska povest. — Nadaljevanje.)

IV.

»Pavle, ti si še otrok. Ti nič ne veš, kaj je življenje«, je začel Miha Pevleta spravljati na nova pota, kjer ljudje niso več otroci in kjer je doma prava in resnična šola življenja. Če bi bil imel Pavle še kaj šolske modrosti v sebi, bi bil na ta uvod v življenje lahko zavrnil svojega tova-

riša z znano besedo Gospodovo: »Ako se ne spreobrnate in ne postanete kakor otroci, ne pridete v nebeško kraljestvo.«

Pa sami veste, kako je s tisto modrostjo, ki jo človek nabira v šolskih klopeh. Spremljati bi nas morala res skozi vse življenje. Ali kar je imamo v glavi, se v teku let razkadi; kar jo pa imajo v svojih predalih knjige, ki so za pot v življenje neobhodno potrebne, ta pa ostane prikrita in pozabljena s knjigami vred. Kdo bo pa vzel še šolsko knjigo v roke, ko je vendar že fant in ko mu že prvo mahovje poganja pod nosom!

Življenjski napuh pa pravi, da napol dorastel človek sam vse najbolje ve in da ne potrebuje nobenega vodnika.

Ranjen je bil Pavletov ponos. Pavle — otrok! Pavle — pa bi nič ne vedel, kaj je življenje. Saj je vendar doma videl, kako se trudita in pehata oba, oče in mati, kako grebata in se ubijata, da spravita skupaj za davke, za obleko, za hrano, za vzdrževanje hišice in še za sto in sto drugih potreb, ki jih prinašajo dnevi in tedni in meseci in leta in za katere človek naprej ne ve. Bolezen, nezgoda, kriza... Ali ni to življenje? Življenja boj, tako teman, življenja boj, tako strašan — kakor je govoril in se učil tudi takrat nekda, ko je še gladil šolske klopi.

Pavle — otrok! Pavle — pa bi nič ne vedel, kaj je življenje! Saj je vendar rastel sam sredi življenja! Saj nima zaprtih oči! Nak, Miha, ne boš!

Čudno to. Noben udarec fanta toliko ne zaboli, kakor če mora iz ust svojega tovariša slišati, da je še otrok. Ali pa, da se še vedno ata in mame za krilo drži.

Pa je res spravil Miha Pavleta v šolo življenja. Počasi, korak za korakom je šlo. Brez knjig in brez učiteljev, ničesar se ni bilo treba učiti na pamet.

Prva pot med enakovredne tovariše. In s tovariši na izlet. Pa ne na zrak, ne na ravno ljubljansko polje; taki izleti so za otroke — ampak v gostilno, to se fantom spodobi. Prav za prav v gostilno nižje, če ne najnižje vrste, v beznico. Seveda, pri prvih požirkih ni bilo še nič hudega. Pijača je takla gladko v žejna grla, kakor če bi jo bil vlivl v razsušeno zemljo. Če bi bil takrat kdo zraven in če bi bil rekel: »Fantje, dosti — gremo naprej«, bi morebiti ne bilo nič hudega. In seveda: če bi bili fantje znali ubogati. Pa v šoli življenja je pokorščina navadno na zadnjem mestu, pamet pa mora ostati celo zunaj, pred vrati.

Ali prišli so litri vnovič na mizo, pijača je začela delovati, beseda je postajala glasna, semtertje celo odurna, mirnemu in prijaznemu govorjenju nič več podobna. Vpitje, kakršno bi bilo na mestu med gluhi, ne pa med prijatelji. Semtertje je dišalo že po prepiru.

»Ali so fantje veseli, kaj?« je povzel Miha besedo, naslovljeno na svojega novega učenca. »Vidiš, to je življenje! Prav za prav šele začetek življenja. Še vse kaj lepšega boš doživel.«

Pavel ni rekel ne belo ne črno. Tistega veselja pa ni videl, kakor ga mu je Miha slikal. Če bi si bil upal izreči svojo sodbo na glas, bi bil temu veselju rekel divjaštvo. Ali na glas soditi in presojeti ni vselej zdravo. Toliko modrosti je imel Pavle vedno pri sebi.

»Fant, pij!« mu je klical nekdo izmed družbe, ki so ga klicali za Pepeta, »pij, kaj boš samo gledal!«

»Ne morem, hvala«, se je opravičeval Pavle, »imam kar zadosti.«

»Hohohoho! Zadosti! Kje si pa doma, da imaš pijače kar zadosti!«

»Pusti ga!« se je vtaknil vmes Miha, »saj ne veš več, kaj govoriš.«

»Če bi ti ne bil Miha, bi ti jaz že pokazal, ali vem ali ne vem. Tako naj pa bo.«

Ni bilo več daleč od boja. Iz oči je švigalo kakor ogenj, pogledi so bili kakor blisk, beseda kako tresk in grom.

»Fantjee! Fantjee!«

Mogočno je dvigal svoj glas tovariš Jaka in zaploskal z rokami. Za hip so se besneči valovi pomirili, beseda je potihnila.

»Fantje! Mir! V imenu postave: mir!«

»Kdo pa si; kaj pa hočeš?« je jezikalo vmes nekaj najbolj jezičnih.

»Fantje! Veseli ste. Veselje v srcih, veselje na licih. Ali ni veselih tam ljudi, kjer se pesem ne glasi. Fantje, zapojmo!«

»Dobro! Katero?«

»Jaz pa pojdem na Gorenjsko!«

»Ah, čemu pa vedno to! Kako drugo!«

»No, pa drugo: škrjanček poje, žvrgoli.«

»Ali druge nobene več ne znaš? Ta je predolgočasna.«

»Je pa davi slanica pala... Morebiti ti bo ta všeč.«

»Kako pa govoriš? Je pa davi slanica pala... Osel!«

»Tiho! Samo poskusiti sem te hotel, če si še...«

»Toliko že še, kakor ti. Ali misliš, da ga nič ne nesem?«

»Torej, fantje: Je pa davi...«

Oglasila se je pesem, pa kako. Vsevprek je tulilo, vsevprek rjavelo, beseda je morila besedo in greh bi imeli, če bi to vpitje imenovali petje.

Slovenska pesem, umetna ali pa narodna, kako lepa si! Vesel te je človek, kjerkoli in kadarkoli te sliši. V žalosti dvigaš, v veselju pa vžigaš. Ali kadar te slišim vreti skozi grla, ki so zalita in namazana z alkoholom, takrat pa nisi več pesem. Takrat si pa strašilo, takrat si pa kakor cvilec, nenamazano kolo; takrat, ko po alkoholu smrdiš in pivska grla dušiš, takrat bi te pa res najrajši potopil v globočino morja.

Sredi petja je obstalo. Pivci, eden bolj učen ko drugi, so drug drugega dolžili: »Ti kaziš; ti ne znaš; ti molči!«

Pozno se je vračala šola življenja domov. In drugi dan je Pavle prvič prišel na delo prepozno, prvič s težko glavo, s suhim in hrapavim grlom in delo mu ni šlo izpod rok. Vse ga je jezilo, vse ga je dražilo.

Premišljal je svoje stanju in v duši mu je vstajal sklep: »Nikdar več!« Mojster ga je skrivaj opazoval. Težko se je premagoval, toda rekel ni niti besedice. Pavletu je bilo kar prav. Saj to je že sam vedel, da je po toči zastonj zvoniti. In mojster bi ga s svojo besedo ne bil nič bolje poučil, kakor je že sam videl in vedel, da z njim ni vse v redu. Morebiti bi ga bil še malo razjezil in Pavle bi bil prišel do novega sklepa: »Zdaj pa nalašč, samo zato, da bo mojster jezen.«

Čez nekaj dni sta se njegova in Mihova pot spet križali.

»No, kako?« se je glasil Mihov pozdrav.

»Ah! Tako!« je odzdravljaj Pavle.

»Malo slabe volje smo, kaj ne?«

»Pusti me, Miha, kar pusti me.«

»Saj vem, da ni bilo vse prav. Malo preveč ga je bilo. In če ga je preveč, je Pepe siten kakor podrepna muha, Jaka pa težak, da ga ima sto konj dosti potegniti.«

Pavle je bil vesel te Mihove izpovedi. Morebiti je tudi njega ta življenjska šola izmodrila. To bi bilo kar prav.

»K tem ljudem nikdar več in z njimi nikamor več!« se je rotil Miha.

»Sem jim že povedal, da niso več ljudje.«

»Prav imaš, Miha. Vidiš, da je bolj pametno v mojo šolo hoditi.«

»Ne, Pavle, tako pa tudi ne. Ampak prihodnjič bova šla drugam. Pa boš videl, da ti ne bo žal.«

»Ne vem. Lisica gre samo enkrat na led.«

»Zato pa. Veš, v družbo človek mora, mora, pravim, če ne, postane okoren, neroden, cel štor, klada ali kar hočeš. V družbi se človek razživi, obrusi, se nauči govoriti in nastopati. In kdor to zna, ta zna vse.«

(Dalje.)

Mladi grobovi + Bine Verbič

(Umrli 14. 4. 1933 v Radečah.)

Na veliki petek ob uri, ko smo se vtapljali v grozote Kristusove smrti in premišljevali Njegove poslednje besede na križu, je stopil pred Kristusa naš fabriški trpin — Bine. Lahko in veselo je bilo to srečanje, saj je bil Bine katoliški fant, z vso dušo vdan Kristusu.

V 26. pomlad je stopal, toda ne po poti, ki bi bila posuta s cvetjem, temveč po trnjevi poti naših fabriških trpinov. Ni užival lepote in prijaznosti pomladanskega sonca, ni se naslajal ob petju krilatih pevcev; v tovarniški dim ovit, ob žarenju žarnic je poslušal sikanje strojev in presunljivo kričanje fabriških žerjavov. In stroj, ki mu je stregel, je zahteval od njega več kakor delavno silo. Ta pravi simbol današnjih kapitalističnih mogotcev je iztisnil iz njega tudi — življenje. S potrpežljivo roko mu je segel za ročaj, ta pa ga je z enim samim silovitim električnim udarom usmrtil in mrtvega treščil ob tla.

Na veliko nedeljo smo ga čez hotemeško polje nesli k večnemu počitku. V žalosti se je zastrlo nebo, utihnili so škrjanci nad poljem in alelujo je preglasil miserere. Bridka nam je bila ta pot, zakaj šli smo v težki zavesti, da bomo isto pot hodili še in še. Omahnil je v smrt Bine kakor padajo dan za dnem fabriški trpini. Polni življenja, polni upanja na srečnejše dni, umirajo v lastni krvi pod mrzlimi stroji. Njihovo strto mlado življenje in nasilna smrt sta glasen protest proti brezsrčni, zgolj profitarški sodobnosti.

Ali so mar res slovenske matere zato rodile svoje otroke, da krvave in umirajo, zgolj zato, da množijo tujim mogotcem dobiček? In doklej še?

Bine, ki si v zboru srečnih pred Gospodo neba in zemlje, spomni se na svoje tovariše. Spomni se naših v rudniških rovih, spomni se naših ob žarečih plavžih, spomni se fabriških trpinov. Pridruži svoj glas onim, ki prosijo Gospoda, da nas reši grozne stiske in nam podeli srečnejših dni.

Fr. Pernišek.

TELESNA VZGOJA

Sportno udejstvovanje v teku leta. Udeležba pri raznih panogah sporta v teku leta je zelo različna. Sportno udejstvovanje zavisi poleg značaja naroda in njegovega gospodarskega stanja predvsem od klimskih razmer kraja — V Sloveniji je značilen porast zimskega sporta v zadnjih letih, dočim se letne panoge sporta počasi razvijajo. Najslabše je spomladi, kar

je značilno iz dvojnega pogleda: na deželi zaposlitev pri poljskem delu, v mestih počitek po zimskem sportu (pretežna večina uporablja prosti čas za izlete v naravo, ki je v maju in juniju najlepša. — Dejstvo je, da mora vsak sportnik, če hoče doseči v letni sezoni uspeh, začeti s pripravo že v zgodnji spomladi (zgled: Američani, Nemci).

Mednarodna telovadna tekma nekateriške mednarodne telovadne zveze, se vrši prihodnje leto v Budimpešti. Zadnja skupščina, ki se je vršila pred kratkim v Lozani in katere so se udeležili zastopniki desetih držav, je sklenila, da se bo vršila tekma v času od 18.—21. maja in da bodo tekmovali v naslednjih panogah: v obvezni in poljubni vaji na drogu, bradlji, krogih, konju na šir z ročaji, skoku čez konja na vzdolž ter v prosti vaji. Iz lahkoatletskih panog pa: tek na 100 m, suvanje krogle (oboječno) ter v skoku s palico. Predpisane vaje in drugi predpisi so že izgotovljeni.

Zlet nemških turnerjev, ki se bo vršil letos v Stuttgartu bo nekaj ogromnega, kakor vse predpriprave kažejo. Prostor, odnosno stadion, kjer se bodo odigrale vse prireditve o priliki zleta, meri 650.000 m² ter bo razdeljen po 36 m široki cesti v dva dela. Tribuna je dolga 396 m, na kateri je prostora za 240.000 stojišč. Na slavnostnem travniku, kjer se bodo vršile igre kakor rokomet in druge igre z žogami, je prostora za 25.000 gledalcev. V areni, kjer se bodo vršile glavne tekme, bo našlo prostora 45.000 gledalcev. Tudi tenis prostori, na katerih je prostora za 5000 gledalcev (na dveh igriščih), so zraven. Dalje bodo postavili 10 velikih šotorov, v katerih bodo istočasno mogli prehraniti 80.000 ljudi.

Pri tekmah bo udeležba ogromna, kljub temu, da so število omejili in da bodo tekmovali samo izbranci. Za tekme bodo potrebovali po več sto komadov raznega telovadnega orodja, kakor drogov, bradelj, krogov, konj in tako dalje.

Nogomet in olimpijske igre. Pri zadnjih olimpijskih igrah, ki so se vršile lansko leto v Los Angelesu, ni bilo v programu nogometa. Vzroka za to je iskati v vprašanju amaterstva. O priliki obiska predsednika mednarodnega olimpijskega odbora, grofa Baillet-Latourja v Genovi pri reprezentantih italijanskih sportnih instanc so govorili tudi o tem, če naj bi spravili v program bodočih olimpijskih iger, predvsem l. 1936 v Berlinu, tudi nogomet in na kakšen način. V tem so si bili vsi edini, da se mora finančna stran za olimpijske igre že vnaprej zasigurati za slučaj, če naj bi se prevzel v program tudi nogomet. Tako kot Nemčija 1936 le-

ta, ima tudi Italija, kjer se bodo najbrž vršile leta 1940 olimpijske igre, velik interes na tem; kajti v obeh državah vlada za nogomet veliko zanimanje.

V Rimu so se v času od 12. do 14. aprila sestali zastopniki mednarodne ženske sportne zveze k svojem letnemu občenemu zboru. V glavnem so obravnavali zadevo glede prireditve svetovnih ženskih iger, ki se bodo vršile prihodnje leto v Londonu. Avstralija je ob tej priliki prosila za sprejem. Pretresali so pa tudi nekatere predloge glede programa svetovnih iger in olimpijad.

16 letni ameriški plavač Ralf Flanagan, ki je že pri lanski olimpijadi kljub svojim 15 letom dosegel krasne uspehe, je v Miami postavil dva nova svetovna rekorda. V 400 jardnem plavanju je zboljšal sedanji rekord od znanega Weissmüllerja, ki ga je postavil leta 1922 s časom 4:23,2 na 4:21,4; progo, dolgo 500 jardov, pa je preplaval v času 5:31,2. Ta rekord pa je držal istotako znani Arne Borg od leta 1926 s časom 5:31,4.

Iz češkoslovaškega orlovstva. Čsl. Orel bo priredil letos dva velika izleta v inozemstvo. Prvi izlet se bo vršil ob priliki proslave kralja Sobieskega, osvoboditelja Dunaja od Turkov, v času od 18. do 20. julija t. l. v Piekanju na Poljskem. Drugi izlet odnosno romanje pa bodo napravili v Rim ob priliki letošnjega sv. leta. O drugih prireditvah tehničnega značaja, pred vsem o telovadnih in sportnih tekmah, ki jih bodo imeli češki Orli v letošnjem letu, smo v našem listu že pisali. Poleg tega imajo vsako leto večje župnijske prireditve, izmed katerih je bila najlepša prireditev župe Kadičakove, ki se je vršila v proslavo 25 letnice obstoja tamkajšnjega Orla. — V preteklem letu so češki Orli tudi številčno močno narastli, kar z radostjo ugotavljajo. Armada čsl. Orlov je narasla zopet za nove tisoče. Tozadevna akcija je senci in pozimi je največ pripomogla k temu napredku. Prirastek zaznamujejo zlasti pri naraščanju in mladcih. Do tega porasta je brez dvoma mnogo pripomogla tudi reorganizacija, modernizacija in decentralizacija organizacije. Nimajo še vseh poročil žup, vendar že sedaj z največjim zadovoljstvom ugotavljajo, da armada višnjehvih srajc vidno narašča.

UREDNIKOVA BESEDA

R. K. (Zagreb). Hvala Vam za lepo informativno pismo. Po novicah vprašate? Prosvetno delo je težje, pa je vendar dosti veselja do dela in življenja. To je najvažnejše, vse drugo je treba premagati. Gradivo mi bo dobrodošlo za prihodnje številke. Napišite še in oglasite se s pismom. Pozdrav prijateljem »Kresa«!

J. S. (Horjul). Žal mi je, da ni mogoče v majniški številki priobčiti nekrologa Vašemu umrlemu prijatelju; prišlo mi je prepozno v roke. Morda bo mogoče v naslednji številki. Sporočite mi, če mogoče ne bo prepozno, staršem prijatelja našega lista pa naše sožalje ob težki izgubi.

F. J. (Kokrica). Vaš spis je prišel res prepozno. Vesel sem bil pa vsebine. Napišite nam še kaj iz planinskega življenja za poletne številke. Samo ne teoretično, ampak na podlagi lastnih doživetij; to najbolj ljudi zanima, ker je resnično. Pišite pa kratko in jedrnato, ker dolgih sestavkov fantje ne čitajo radi.

Vsem sotrudnikom in čitateljem: Majniška številka »Kresa« je namenoma programatičnega značaja, da se v Marijinem mesecu idejno poglobimo. Zato uredništvo želi, da bi vsi fantje članke pazljivo prebrali in jih dobro premislili. Posebno še razpravo o katoliški akciji. Lastne misli in mnenja tovarišev pa napišite za uredniško listnico.

Vse slovenske gledališke odre opozarjamo na 4. zvezek ljudskih iger, ki ga je izdala in založila Misijonska tiskarna v Grobljah. Prinaša izvirno slovensko delo mladega pisatelja Franceta Brenka: »Koroški tihotapec«. Drama se godi v naši polpretekli dobi, v času bojev za naš Korotan. Na to zgodovinsko osnovo je pisatelj spretno postavil v medsebojno odvisnost skupino ljudi, ki se borijo za ljubezen do zemlje, do naroda, družine in dekleta. Opisuje naš slovenski živelj v Korotanu za časa koroških bojev, torej eno naših največjih narodnih bridkosti. Odigrava se v naših visokih gorah, porablja divje romantične nevarnosti in napetosti življenja v planinah in skalovju. Igra bo brez dvoma dobrodošla vsem slovenskim odrom, saj je tako živo zvezana z nami vsemi. Poleg tega je za odre lahko uprizorljiva, ker zahteva za scenerijo le gostilniško sobo in skalno grapo v gorah. Dober režiser jo bo lahko uprizoril v poletni sezoni na prostem. Društva, ki si nabavijo igro v 5 izvodih, jo smejo uprizarjati brez avtorske taničjeme. Knjiga stane 20 Din in se naroča v Misijonski tiskarni, Domžale.

NOVA ZALOŽBA

r. z. z o. z.

LJUBLJANA, Kongresni trg 19.

Ima v zalogi vse knjige domačih in tujih založb.

Ima v vsaki izberi in množini vse

PISARNIŠKE POTREBŠČINE

kakor tudi poslovne knjige za društva in vse predmete, ki spadajo k pisarniški stroki.

Predvsem ima izbrano zalogo lastnih knjig leposlovnih in poljudno znanstvenih, zlasti pa izdajo **CANKARJEVE** in **FINŽGARJEVE** zbrane spise.

LJUDSKA POSOJILNICA

Ljubljana, Miklošičeva c. 6 (v lastni palači)

registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

obrestuje hranilne vloge
po najugodnejši obrestni
meri ter brez vsakega od-
bitka. Tudi rentni davek
plačuje posojilnica sama.

**Hranilne vloge znašajo nad
180 milijonov dinarjev!**

Domača slovenska zavarovalnica je

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA v Ljubljani

v lastni palači ob Miklošičevi in Masarykovi
cesti

SPREJEMA V ZAVAROVANJE:

1. Proti požaru: a) raznovrstne izdelane stavbe kakor tudi stavbe med časom gradbe; b) vse premično blago, mobilije, zvonove in enako; c) poljske pridelke, žito in krmo.
2. Zvonove inateklo proti razpoki in prelomu.
3. Vse vrste jamstva, nezgod in kaska.
4. Sprejema v življenjskem oddelku zavarovanje na doživetje in smrt, otroške dote, dalje rentna in ljudska zavarovanja v vseh kombinacijah.
5. V posebnem oddelku vodi posmrtninsko zavarovanje Karitas.
6. Posreduje vsa ostala zavarovanja.

PODEUŽNICE IN GLAVNA ZASTOPSTVA

Celje, Maribor, Zagreb, Split, Sarajevo, Beograd.

KRAJEVNI ZASTOPNIKI

v vseh večjih krajih v Jugoslaviji in v vseh župnijah v Sloveniji.
Proračuni in informacije brezplačno in brezobvezno.

Naslov centrale:

LJUBLJANA — MIKLOŠIČEVA CESTA 19

Telefon 25-21 in 25-22.